

Bilaga A: Forskningsprogram

TEXTAKTIVITETER OCH KUNSKAPSUTVECKLING I SKOLAN (TOKIS)

Specifika mål

Det forskningsproblem som projektet Textaktiviteter och kunskapsutveckling i skolan, TOKIS, tar sig an rör skolans skrivundervisning. Projektet vill i både teori och praxis utveckla en skrivpedagogik som gör att lärarstudenter och skolelever utvecklar en språklig kompetens som stödjer deras tänkande och handlande i olika situationer. Skrivpedagogiken innefattar en språklig repertoar, som beskrivs i termer av relationer mellan textaktiviteter och genrer. Textaktiviteter ser vi som allmänna språkliga verksamheter (av typen berätta, beskriva, argumentera) medan genrer är knutna till bestämda sociala syften och situationen (recension, reportage, insändare är typiska genrer). Ytterligare en teoretisk utgångspunkt är att textaktiviteter och genrer kan variera på en skala från mer enkla och mer komplexa, vilket har betydelse för skrivutvecklingen. Utifrån dessa utgångspunkter menar vi att vi får ett principiellt sätt att teoretiskt diskutera skrivande och skrivutveckling, vilket är ett första delmål för projektet. Ett andra delmål är att undersöka vilken potential arbetet med textaktiviteter har i undervisningssituationer. Det sker genom studier av skrivuppgifter, skrivprocesser och undervisningsupplägg i klassrumspraxis. Utifrån de två delmålen, som om man så vill rör didaktikens vad respektive hur, syntetiseras projektet. Ytterst är målet att utveckla en teoretisk grundad skrivpedagogik som synliggör en mångfasetterad textkompetens och som har relevans för såväl lärarutbildning som skola.¹

Områdesöversikt

Den internationella forskningsgren som ligger närmast projektet är allmänt literacyforskningen, särskilt i den variant som kallas *social literacies* och ibland *multiliteracies*. Tre antologier som visar på det internationella forskningsläget är Cope & Kalantzis (2000), Evensen & Hoel (1997) och Hasan & Williams (1996). I centrum för dessa står skrivpedagogiska problem. En grundsyn är att skriftkompetens är något mångfacetterat, och man talar oftare om literacies än om literacy för att betona det rör sig om ett sociokulturellt fenomen och inte om någon ensartad och given skriftkompetens. Inom literacyforskningen har därför många insatser gjorts för att kartlägga de mångskiftande, men ofta implicita, språkliga krav som (engelskspråkiga) elever ställs inför i skolskrivandet, t.ex. Christie & Mission (1998), Unsworth (2000) och Johns (2002).

En särskild gren av literacyforskningen utgörs av de skrivpedagogiska skolor som baseras på genre (jfr Berge & Ledin 2001). Den kanske mest omtalade är den s.k. australiska genreskolan. Här modelleras genrer som har hög status i utbildningssammanhang, och tanken är att ge alla elever tillgång till detta kulturella kapital, att utveckla en *educational linguistics*. Genrer beskrivs med hjälp av ett slags textsyntax (bestående av *stages*) som i sin tur realiseras lexikogrammatiskt. Teoretiskt blir genererna

¹ Projektet bedöms välvilligt av VR vid ansökningsomgången 2005, dock utan att projektet erhåller medel. VR finner den utvecklingsvetenskapliga relevansen vara "hög", områdesbeskrivningen "relevant" och beskrivningen av genomförandet "föredömlig". Dock finner VR samtidigt att syftena skulle kunna framställas "något tydligare" och att det är lite oklart om det mer handlar om "ett aktionsforskningsinriktat utvecklingsprojekt än ett didaktiskt projekt med teoretiskt kunskapsintresse". Vi finner dessa kommentarer välavvägda och har noterat att vi vid olika presentationer av projektet för pedagoger och svenskämnesdidaktiker har fått liknande synpunkter. I denna ansökan har vi hanterat dessa synpunkter på följande sätt 1) Syftet har ett tydligare fokus på det didaktiska, på utvecklingen av en skrivpedagogik, och andra infallsvinklar, som skrivutveckling, underordnas detta syfte. 2) Projektet har en tydligare teoretisk-analytisk design. För det första ger tanken på enkla och komplexa textaktiviteter och genrer en principiell grund för att diskutera skrivutveckling didaktiskt. För det andra ger upplägget där skrivpedagogikens vad (textaktiviteter etc.) relateras till dess hur (själva undervisningen) en tydligare grund för utvecklandet av en fullödig skrivpedagogik. Detta märks också metodiskt, såtillvida att olika delstudier (med lärarstudenter och med lärare) används systematiskt i det didaktiska och teoretiska utvecklingsarbetet.

statiska i denna modell och liknar ganska mycket det som inom textforskningen kallas texttyper (se t.ex. Paltridge 1997 för en kritisk teoretisk diskussion). Genreskolan har en medveten kritik av mer expressionistiska och existentiella skrivpedagogiska inriktningar, där ett personligt innehåll och en personlig röst värdesätts och där form inte lärs ut systematiskt (se t.ex. Reid 1987 och Hertzberg 2001 för överblickar över debatten). Genreskolans pedagogik innebär ofta att en genre lärs per termin och att stöttning av elever, *scaffolding*, ses som centralt i arbetet att finna fram till det som hos Vygotsky kallas *zone of proximal development*. På nordisk botten visar Hedeboes (2002) omfattande avhandling på genreskolans potentialer och begränsningar.

Ytterligare en viktig genrepädagogik finns hos John Swales (1990), ofta kallad genreanalys, och inte olik genskolan. Även här antas genrer realiseras i en slags textsyntax (bestående av *moves* och *steps*) som i sin tur realiseras språkligt. Det som modelleras är genrer knutna till universitet och yrkesliv. Swales modell har tagits upp på flera håll, t.ex. i Bhatias (1993) spridda lärobok. På nordisk botten har t.ex. Frandsen m.fl. (1998) författat en lärobok om marknadskommunikationsgenrer, och flera avhandlingar utgår också från synsättet (t.ex. Räisänen 1998 och Jämtelid 2002).

Det ökande intresset för genrer och skrivpedagogik har allmänt gett sociokulturella och etnografiska perspektiv ett ökat utrymme. Det märks i flera svenska avhandlingar och andra verk på senare år. Här kan t.ex. nämnas Säljös (1998, 2000) betoning av sociokulturella perspektiv på lärande och kunskap och av medierande verktyg, Nyströms (2000) inventering av gymnasisters skrivande i olika genrer, Östlund-Stjärnegårdhs (2002) avhandling om hur gymnasieelevers texter bedöms, Nilssons (2002) avhandling om skrivandet av s.k. forskningsrapporter i grundskolan, Blåsjös (2004) studie av skriv- och kunskapsutveckling för studenter inom olika akademiska discipliner. Ett pågående projekt som har beröringspunkter med vårt är Libergs m.fl. Elevers möte med skolans textvärldar (se Liberg 2002). Även svenskämnet eller svenskämnena i stort i skolan har rönt uppmärksamhet, även i relation till lärarutbildning, som i Bergöös (2005) avhandling.

En allmän didaktisk insikt som inskräps i den här anförda forskningen gäller vikten av att utveckla ett funktionellt metaspråk för textsamtal. Detta framhålls inte bara som ett medel för planering, genomförande och utvärdering, utan som en sida av själva lärandet. En central slutsats är att de språkliga krav som elever möter och den kompetens i skrivande som de ska förvärva måste synliggöras, och att samtalet kring lärandet i den specifika situationen ger elever bättre förutsättningar att utnyttja erfarenheter i nya situationer (jfr också Rothery 1996, Martin 1999, Schleppegrell 2004). Något som sedan lång tid tillbaka förenar olika skrivpedagogiska ansatser är vidare att stor vikt läggs vid skrivprocessen och de olika typer av responsamtal som kan fungera som stödstrukturer. Detta ställer höga krav på ett språk som fungerar för reflektion kring kvaliteter och alternativa möjligheter på olika nivåer i texten (se t.ex. Hertzberg 2001 för en diskussion).

Teoretiskt bygger TOKIS på begreppet textaktivitet, TA. En TA ser vi som en språklig verksamhet i vilken en sekvens av kommunikativa handlingar får en gemensam kommunikativ funktion. Vi har tagit fem textaktiviteter i beaktande: berättande (och återberättande), beskrivning, förklaring, instruktion och ställningstagande (argumentation). TA gör det möjligt att diskutera texter på en nivå som tidigare varit ovanlig. För att TA ska kunna utvecklas till ett effektivt skrivpedagogiskt verktyg i skolans textsamtal krävs emellertid att textaktivitet(er) kan preciseras i relation till *genre*, beskrivas med avseende på olika *språkliga val*, samt kopplas till strategier för *skrivpedagogisk praktik*. I det följande ska vi visa hur projektet mer specifikt anknyter till den anförda forskningen på dessa tre punkter.

I social praxis är det vanligt att kombinationer av textaktiviteter institutionaliseras som genrer, vilket ger konventionaliserade sätt att få saker utträttade genom text. Konventionen för genren bokrecension, för att välja en genre som ofta utnyttjas i skolans skrivande, är att tre textaktiviteter kombineras så att de stöder varandra ömsesidigt: beskrivning av boken, (åter)berättande av innehåll samt ställningstagande till bokens kvaliteter. Texter ses på detta sätt som strukturerade på tre nivåer: förutom som kommunikativa handlingar också som textaktiviteter och genre. I denna tanke har vår ansats klara beröringspunkter med såväl Swales genreanalys som den australiska genreskolan. Det som utmärker vår an-

sats teoretiskt gentemot dessa är att vi ger både mellannivån (textaktiviteterna hos oss) och texthelheten (genre) ett allmänt värde i skrivundervisningen. Risker med ett ensidigt fokus på genre är att skrivundervisningen kommer att bestå av lösryckta, olikartade och samtidigt oföränderliga genrer. Genom att fokusera relationen mellan TA och genrer kan vi modellera dels allmänna skrivstrategier (textaktiviteterna), dels konventionaliserat socialt handlande genom text (genrer), som lätt knyts till sådant som sociala roller, identiteter, makt etc. (Se också Holmberg & Wirdenäs 2005 om relationen TA – genre.)

Vi tänker oss vidare att textaktiviteter kan uppträda i enklare och mer komplexa genrer, och att skrivutveckling i mycket går ut på att erövra dessa mer komplexa former (jfr Bachtin 1997 om primära och sekundära genrer). Enkla texter domineras av en enda textaktivitet. Vi kan t.ex. tänka oss ett skriftligt inlägg i en debatt som använder sig av främst den argumenterande textaktiviteten. I komplexa genrer varvas olika textaktiviteter på bestämda sätt. En ”vuxen” debattartikel, som ju också har ett argumenterande syfte, kan till stora delar också vara förklarande, beskrivande och berättande, och dessa textaktiviteter utnyttjas då för att förbereda eller stödja skribentens ställningstagande (berättelsen blir ofta ett argument för en ståndpunkt etc.). Denna riktning i lärandet mot ett mer komplext skrivande skymms om man inte skiljer TA från genre, t.ex. genom att felaktigt förstå argumentation (en typisk textaktivitet) ”på samma nivå” som insändare och debattartikel (typiska genrer). Att skrivutveckling innebär ett successivt erövra mer komplexa former är en viktig utgångspunkt för projektets skrivpedagogik också för att vi på så vis kan göra principiella kopplingar till didaktikens vem, alltså en anpassning av lärandet till lärarstudenter och elever i olika år.

För den språkliga analysen av TA och dess kommunikativa handlingar (typiskt realiserade grammatiskt som meningar) utnyttjar projektet i första hand den begreppsapparat som används inom den australiska genreskolan och som har sin grund i Michael Hallidays Systemic Functional Linguistics, SFL (se Berge m.fl. 1998 för en nordisk introduktion vinklad mot lärare och lärarstudenter samt Holmberg & Karlsson u.u.). Med denna begreppsapparat kan det betydelseskapande som pågår i en TA beskrivas ur tre perspektiv: som relationen till läsaren (*interpersonellt*), som representation av verkligheten (*ideationellt*), och som informationsflöde (*textuellt*). Ett enkelt exempel: Textaktiviteten instruktion karaktäriseras av att läsaren ställs inför uppmaningar (interpersonellt) som typiskt avser fysiska handlingar (ideationellt) och struktureras kronologiskt (textuellt). Ett tentativt försök att anpassa denna beskrivningsmodell till skolans villkor för textsamtal görs i Holmberg u.u.

Inom genreskolan finns en rad avancerade lärarhandledningar som tar fasta på såväl skrivpedagogiska upplägg som betyg och bedömning (se t.ex. *A genre-based approach teaching writing. Books 1-4*). Också hos Swales (1990) finns mycket att hämta om hur ett skrivpedagogiskt program byggs upp. I centrum står begreppet language-learning task, och Swales visar hur skrivkurser systematiskt kan byggas upp. Det handlar om hur läroböcker och instruktionsmaterial bör utformas, hur modellgenrer och -texter ska väljas ut och vilka *language-learning tasks* som är relevanta för vem och för vilka syften. Vad gäller forskning kring hur skrivpedagogik av detta slag fungerar i praktiken vill vi nämna Christies (2002) undersökningar av *curriculum genres*, alltså olika sätt att arbeta med skrivuppgifter (i termer av hur en uppgift initieras, arbetas med och avslutas med olika slags respons). Projektet anknyter också till sådan internationell och ofta amerikansk didaktisk forskning som intresserar sig för *curriculum*. Här är fokus på hur man kan utveckla en pedagogik som över längre tid (terminer och år) ger eftersträvningsvärda inlärningseffekter. Till denna tradition hör t.ex. Applebee (1996) och Langer (2002), som undersöker litteraturundervisning och visar hur olika undervisningsstrukturer (som *catalog*, *collection*, *episodic curricula* m.m.) ger olika möjligheter till kunskap och lärande.

Vi vill avslutningsvis framhålla att projektet delvis tar sig in i ett nytt och utforskat fält. Ett projekt som bottnar i ett nära samarbete mellan forskning, lärarutbildning och skola är ovanligt, såväl nationellt som internationellt. Utbildningsvetenskaplig forskning i Europa har generellt en svag ställning, då det gäller lärarutbildnings- och professionsanknutna frågor enligt Lindberg 2004. Dessutom präglas lärarutbildningar fortfarande vanligen av skarpa gränser mellan ämnesstudier och pedagogik och mellan högskoleförlagda och skolförlagda delar. Projektet avser i sin design att överskrida sådana gränser och

att skapa en dialog mellan teori och praxis. Svenska med didaktisk inriktning är dessutom ett fält som är under institutionalisering forskningsmässigt och som fått sina första doktorander och professorer under senare år (t.ex. Per Ledins professur vid Örebro universitet).

Projektbeskrivning

TOKIS övergripande syfte är att utveckla en skrivpedagogik. Projektet innefattar två huvudsakliga delstudier. För det första undersöks på vilka sätt lärarstudenter kan arbeta med TA under sina perioder med verksamhetsförlagt utbildning (VFU dvs. praktik på en skola) tillsammans med VFU-eleverna. För det andra undersöks hur lärare i ämnet svenska arbetar med skrivande och skrivutveckling i skolan, i år 5, år 9 och B-kursen på gymnasiet.

Valet av år 5, år 9 och B-kursen på gymnasiet motiveras av att Skolverkets nationella provsystem vid dessa tre punkter ger goda konkretiseringar av de nationella mål som skolans skrivarbete har att sträva mot. Diagnosmaterial och nationella (ämnes)prov visar hur den förväntade utvecklingen är att eleverna successivt erövrar ett mer komplext skrivande, så att de i slutet av gymnasiets B-kurs på ett funktionellt sätt kan växla mellan flera olika TA i samma text.

Genomfört arbete (t.o.m. april 2006)

Under 2005 har en grundläggande handledning i textanalys och skrivträning – utifrån det synsätt som skisserats ovan – utformats. Denna har använts under lärarkurser med verksamhetsförlagd utbildning (VFU) under ht 2005 och vt 2006 i de delkurser som Holmberg, Ledin och Wirdenäs ansvarar för inom lärarutbildningen (inriktningar i Svenska språket i Göteborg respektive Örebro samt en kurs i svensk-ämnesdidaktik inom ramen för det allmänna utbildningsområdet i Örebro). I undervisningen har TA introducerats och diskuterats som utgångspunkt för skrivundervisning. Detta har givit en nödvändig plattform för studenternas fortsatta arbete med elevers skrivträning. Inom ramarna för kurserna har studenterna sedan genomfört skrivprojekt under VFU:n i sina respektive elevgrupper. Det är lärarstudenterna själva som ansvarat för den konkreta utformningen av elevernas skrivuppgift, men arbetena har naturligtvis även diskuterats med de lokala lärarutbildarna (dvs. de lärare som handleder studenterna under VFU:n) och de aktuella elevgrupperna. I studenternas redovisning av uppgiften ingår en skriftlig redogörelse för planering, genomförande och utvärdering av skrivundervisningen. Hittills har studenterna arbetat med fokus på argumenterande och berättande textaktiviteter och genrer som insändare, krönikor, platsansökningar, sagor och noveller.

Arbetet under 2005 år har givit oss en bearbetad och grundläggande handledning för textanalys och skrivträning. Under ht 2005 och vt 2006 har vi fått in 52 VFU-uppgifter och 124 elevtexter som studenterna samlat in under VFU:n, vilket innebär ett brett urval av testade och utvärderade upplägg för skrivprojekt på VFU-skolorna.

Pågående arbete (t.o.m. december 2006)

Under 2006 kommer den handledning som vi använt i undervisningen att omarbetas i samklang med resultatet av studenternas arbeten samt utifrån en teoretisk och metodisk precisering av TA som begrepp och verktyg. Ytterligare 2 studentgrupper med blivande lärare kommer att arbeta med TA-inspirerad skrivutveckling under höstterminens kurser, och vi kommer då att ha förklarande och beskrivande textaktiviteter som tema. Samma termin kommer det även vara möjligt för lärarstudenter att skriva sina examensarbeten med TA och skrivutveckling som utgångspunkt.

Projektets genomförande i tre faser (från vt 2007 till och med ht 2009)

Fas 1 (vt 2007) Bearbetning och analys

Projektarbetet inleds med analys och bearbetning av det material som samarbetet med lärarstudenterna har givit.

	Antal VFU-uppgifter	Antal elevtexter
Göteborg (insamlade)	14	48
Göteborg (planerade)	15	50
Örebro (insamlade)	38	76
Örebro (planerade)	25	50
Totalt	92	224

Analysarbetet består av en sammanställning och utvärdering av studenternas metoder för att ta sig an TA i skrivundervisningen och av en analys av elevtexterna. Viktiga frågor är hur mönstertexter använts i det förberedande skrivarbetet och hur former för textsamtal organiserats under olika faser av skrivprocessen. En annan viktig fråga är hur textaktiviteter och genrer faktiskt ser ut. Med hjälp av textanalyser avser vi att fördjupa bilden av elevskrivandet samt precisera projektets huvudbegrepp ytterligare. Av särskilt intresse är hur såväl lärarstudenter som elever hanterar utmaningen att gå från enkla till komplexa texter.

Fas 2 (ht 2007-vt 2008) Materialinsamling och bearbetning

I projektets andra fas ska vi under ett år följa sex svensklärare och skrivundervisningen i deras elevgrupper. Vi kommer att samarbeta med två lärare från tidigare år (år 5), två lärare från senare år (år 9) och två lärare på gymnasiet. För att begränsa materialet studerar vi två skrivintensiva perioder per lärare och termin (24 skrivperioder sammanlagt), vilket ger oss en möjlighet att följa elevernas skrivutveckling under året. Det material vi samlar in är dels lärarnas planering (genom diskussion med läraren samt lärarnas skriftliga dokumentation), genomförandet i klassrummen (etnografiska studier där vi följer det konkreta klassrumsarbetet) samt resultatet i form av elevernas texter (vi samlar in utkast och slutgiltiga versioner, se etiska överväganden). Under året bearbetar vi successivt det material som vi får in, men det är först vid slutet av året som man kan få ett perspektiv på en längre process av skrivutveckling.

Fas 3 (ht 2008-ht 2009) Analys, syntetisering och publicering

I den tredje fasen fortsätter och avslutas analysen av de 24 skrivintensiva perioderna som vi dokumenterat från planering till färdiga elevtexter. Genom möjligheten att jämföra de 4 skrivperioder som planerats av samma lärare kan analysen ge en bild av ett års skrivträning och skrivutveckling i 6 undervisningsgrupper. Dessutom är det möjligt att jämföra olika undervisningsdelar sinsemellan, som planeringar och genomförande. Elevtextmaterialet gör det möjligt att undersöka lärandet av specifika TA och genrer på såväl grupp som individnivå. Mot bakgrund av klassrumsobservationer kan analysen av elevtexter visa hur undervisningssituationens stödstrukturer utnyttjats (mönstertexter, instruktioner, respons etc). Särskild vikt läggs vid att kartlägga vägar mot mer komplext genreskrivande.

Denna analys relateras till resultaten från projektets första fas. Vi kommer vid denna tidpunkt att kunna låta den utgångspunkt i didaktiska frågor kring *vad* i lärarstudenternas arbete med TA och skrivutveckling möta lärarnas metoder för *hur* man arbetar med skrivutveckling i skolan. Kontaktytan däremellan torde leda till teoretiska kunskapsvinster för textanalytiska, skrivpedagogiska och didaktiska forskningsområden. De vetenskapliga resultaten förankras också inom forskarutbildningen, inte minst på de didaktiska forskarskolorna i Örebro (startar sannolikt 2007) och Göteborg.

De teoretiska och vetenskapliga resultaten publiceras i internationella tidskrifter. Arbetet med dessa pågår under projektets sista år, då även en populariserad handboksversion för språkvetenskapliga textanalyskurser och didaktiska kurser i svenska skrivs. Den kommer att utgå från den handledning som vi redan har framställt och använt under flera kurser.

Betydelse

I ett samhälle präglad av en avancerad och mångfacetterad skriftspråklighet ställs skolan inför utmaningen att ge eleverna språklig förtrogenhet med ett brett register av olika skrivsituationer. Detta kommer till uttryck i formuleringar i grundskolans läroplan, där det t.ex. anges att skolan inom

svenskämnet ska sträva efter att eleven ”genom eget skrivande fördjupar sin insikt i grundläggande mönster och grammatiska strukturer i språket samt *utvecklar sin förmåga att tillämpa skriftspråkets normer i olika sammanhang*” (vår kursiv). I skolans praktik märks denna förändring i att typiska skolgenrer, såsom den traditionella uppsatsen, successivt får ge plats åt en genrebaserad skrivträning, och i att nationella prov i svenska numera alltid anger genre (eller motsvarande) för varje skrivuppgift. Samtidigt är det påfallande att blivande lärare får relativt begränsad vägledning i hur elever ska ges en tillräckligt mångsidig textträning (Liberg 1998), och detta trots att skolans mål för skrivkompetens, tydligt t.ex. i de nationella provens skrivuppgifter, innefattar kompetensen att hantera också komplexa genrer. TOKIS angriper detta problem och avser att utveckla och implementera undervisningsformer som ger en bred textkompetens.

Projektet har också betydelse för förståelsen av skrivutveckling. Traditionellt har det i Sverige ofta funnits en uppfattning som förenklat gått ut på att eleverna från ett mer berättande skrivande går över till ett mer diskursivt eller resonerande (t.ex. Hultman 1989). Den uppfattningen delar inte projektet. Vi utgår från att barn i princip kan (lära sig att) använda alla textaktiviteter (inte bara den berättande) tidigt och att skrivandet utvecklas så att olika textaktiviteter kombineras till komplexa genrer.

Projektet har vidare relevans sett till den lärarutbildningsreform som genomfördes 2001 och som bland annat betonar forskningsanknytningen av lärarutbildningarna. Som framgår av Högskoleverkets rapport HSV 2005:1 är denna idag bristfällig på många håll. TOKIS är i sin grunddesign sådant att lärarutbildningarna forskningsförankras. Högskoleverkets rapport tar också upp några problem som har hävd på lärarutbildningar men som blivit än mer akuta idag, nämligen läs- och skrivundervisningen och betyg/bedömning. Här bidrar TOKIS genom att utveckla och implementera en vetenskapligt förankrad skrivpedagogik. I utvecklandet av denna pedagogik spelar också bedömnings- och kvalitetsfrågor, t.ex. jämförelser med nationella prov, en viktig roll, vilket gör att projektet kan bidra till att stärka lärarstudenters kunskaper och färdigheter när det gäller bedömning.

Till sist vill vi framhäva projektets teoretiska potential. Att, som vi, söka en vetenskaplig kunskap som har relevans för praxis, har ingen lång tradition, särskilt inte inom lärarutbildningar, och det växande fältet svenska med didaktiskt inriktning är som sagt nytt. Att utveckla en systematisk begreppsapparat för att tala om skrivutveckling, bedömning av texter, olika nivåer i texter och knyta detta till didaktiska upplägg och verktyg är ett grundforskningsarbete som i sig har en viktig betydelse för såväl vetenskap som undervisning.

Projektdeltagarnas tidigare arbeten

De tre projektmedarbetarna har tidigare alla bedrivit forskning som givit relevanta resultat för projektet. Ledins produktion spänner över t.ex. läroböcker i textanalys (Hellspong & Ledin 1997), skrivforskning (Ledin 1998) och olika textteoretiska och skrivpedagogiska verk (Ledin 1999, Berge & Ledin 2001). Holmbergs avhandling (2002) prövar olika alternativa sätt att beskriva textaktiviteten värdering, medan Wirdenäs avhandling (2002) fokuserar textaktiviteten argumentation i gymnasieelevers talspråk. Tillammans har Holmberg och Wirdenäs utvecklat den språkliga beskrivningen av textaktiviteter med hjälp av SFL (Holmberg och Wirdenäs 2004, 2005). Denna pilotstudie har presenterats och diskuterats vid två konferenser (Svenskans beskrivning 27 2004, ASLA 2004).

Ledin och Wirdenäs har presenterat projektet TOKIS och preliminära resultat gemensamt vid en språkvetenskaplig konferens (ASLA 2005) samt vid ett pedagogikseminarium (Pedagogiska inst., Örebro universitet, januari 2006). Holmberg har presenterat TA som ett verktyg i skolans skrivträning vid två konferenser med kompetensutveckling för lärare (Språket och kunskapen, Göteborgs universitet, oktober 2005, och Tvåspråkighet i fokus, Stockholm, mars 2006, se Holmberg u.u.).

Internationellt samarbete

Under hösten 2007 kommer projektet att besöka Norge för att etablera samarbete med den livaktiga norska skrivforskningsmiljön med namn som Kjell Lars Berge, Olga Dysthe, Lars Sigfred Evensen och

Frøydis Hertzberg. Detta samarbete avser vi att utveckla och stärka under projektets gång. Under projektets senare kommer det att presenteras på internationella konferenser (t.ex. International Systemic Functional Congress, Congress of the Nordic Educational Research Association), vilket ger en grund för ytterligare internationella kontakter.

Samverkande lärosäten/nationellt samarbete

Projektet innebär i sig ett nationellt samarbete mellan tre universitet (från och med ht 2007 då Wirdenäs tillträder ett lektorat i nordiska språk vid Stockholms universitet). Därutöver samlas i Örebro våren 2006 svenska forskare en konferens om textanalys där ett av temana rör skolområdet. Samarbeten med pedagoger med didaktisk inriktning har inletts i arbetet med de båda didaktiska forskarskolorna som pågår vid Göteborgs universitet och som planeras starta i Örebro 2007 (Per Ledin har varit med och utvecklat denna).

Etiska överväganden

Alla elever och studenter som representeras i materialet kommer att behandlas individskyddat i enlighet med VR:s forskningsetiska principer (information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande). Alla inblandade (lärare, lärarstudenter, elever och föräldrar) kommer att informeras skriftligen om projektets syfte, skydd av deltagarnas identitet samt möjlighet att avstå från att delta. De kommer också att erbjudas att få information om forskningsresultat. Personer, skolor, område och stad kommer att döljas vid presentationer (forskningsseminarier) och vid publicering. Självklart används materialet enbart för vetenskapliga syften.

Deltagande lärosätens medfinansiering

Ledin kommer att under de tre åren att använda 15 % av forskningsdelen i sin professorstjänst till projektet. Holmberg har 20 % av sin lektorstjänst vid Institutionen för svenska språket (GU) för forskning. Wirdenäs är anställd som forskarassistent och hennes forskningsarbete inom projektet kan finansieras av denna anställning till och med 2007-06-31. Därefter kan hon använda 20 % av sin lektorstjänst till forskning. Därutöver finansieras i projektansökan nämnda undervisning på lärarutbildningen, liksom handledning av relaterade C- och D-uppsatser, av de båda lärosätena.

Deltagande forskares arbetsfördelning

Projektet är organiserat så att de tre huvudsökande i princip delar på insamling, bearbetning och analys av materialet, liksom i publiceringen, vilket vi ser som utvecklande för oss och för projektet.

Referenser

- Applebee, Arthur N. 1996: *Curriculum as conversation. Transforming traditions of teaching and learning*. Chicago: University of Chicago Press.
- A genre-based approach to teaching writing*. Books 1-4. 1990. New South Wales. Dept. of Education. Applebee, Arthur N., 1996: *Curriculum as conversation*. Chicago.
- Bachtin, Michail [1979] 1997. Frågan om talgenrer. I: Aurelius, E.H. & T. Götselius (red.), *Genreteori*. Stockholm: Studentlitteratur. S. 203-239.
- Berge, Kjell Lars & Ledin, Per 2001: Perspektiv på genre: I: *Rhetorica Scandinavica*, 18.
- Berge, K.L. Coppock P.J., Maagerø. E. (red.) 1998: *Å skape mening med språk*. Oslo : LNU/Cappelen.
- Bergöö, Kerstin 2005: *Vilket svenskämne? Grundskolans svenskämnen i ett lärarutbildningsperspektiv*. Malmö.
- Bhatia, Vijay 1993: *Analysing genre. Language use in professional settings*. London & New York.
- Blåsjö, Mona 2004: *Studenters skrivande i två kunskapsbyggande miljöer*. Stockholm.
- Christie, Frances & Misson, Ray (eds) 1998: *Literacy and schooling*. London.
- Christie, Frances 2002: *Classroom discourse analysis. A functional perspective*. London.
- Cope, Bill & Kalantzis, Mary (eds) 2000: *Multiliteracies*. London & New York.
- Evensen, Lars Sigfred & Hoel, Torlaug Løkensgard (red.) 1997: *Skriveteorier og skolepraksis*. Oslo.

- Hasan, Ruqaiya & Williams, Geoff (eds) 1996: *Literacy in society*. London.
- Hedeboe, Bodil 2002: *Når vejret læserkalenderen... En systemisk funktionel genreanalyse af skrivepædagogiske forløb*. Sydansk Universitet: Dansk Institut for gymnasiepædagogik.
- Hellspong, Lennart & Ledin, Per 1997: *Vägar genom texten*. Lund.
- Herzberg, Frøydís 2001: Tusenbenets vakre dans. I: *Rhetorica Scandinavica*, 18.
- Holmberg, Per 2002: *Emotiv betydelse och evaluering i text*. Göteborg.
- Holmberg, Per u.u. Funktionell grammatik för textarbete i skolan. I: *Språket och kunskapen*. Konferensrapport från konferensen Språket och kunskapen. Göteborg den 6 och 7 oktober 2005.
- Holmberg, Per & Wirdenäs, Karolina 2005: Cooking as entertainment. Text activities in a recipe. I: Berge, K.L. & Maagerø, E. (eds.): *Semiotics from the North*. Oslo: Novus Press. S. 245-261.
- Holmberg, Per & Wirdenäs, Karolina 2005: Tinas textaktiviteter. I: Byrman, G. et al. (red.) *Svenskans beskrivning 27*. Växjö den 27–28 maj 2004. Växjö: University Press. S. 144-124.
- Holmberg, Per & Karlsson, Anna-Malin u.u. *Grammatik med betydelse. Introduktion till systemisk-funktionell grammatik*. Ord & Stil 37. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Hultman, Tor G. 1999: Skrivutveckling i ett pragmatiskt perspektiv. I: Sandqvist, Carin & Teleman, Ulf: *Språkutveckling under skoltiden*. Lund.
- Högskoleverket 2005:17R. *Utvärdering av den nya lärarutbildningen vid svenska universitet och högskolor*.
- Jämtelid, Christina 2002: *Texter och skrivande i en internationaliserad affärsvärld. Flerspråkig textproduktion vid ett svenskt storföretag*. Stockholm.
- Johns, Ann M. (ed.) 2002: *Genre in the classroom. Multiple perspectives*. Mahwah, N.J.
- Langer, Judith A. 2002: *Effective literacy instruction*. Urbana.
- Ledin, Per 1998: Att sätta punkt. Hur elever på låg- och mellanstadiet använder meningen i sina uppsatser. I: *Språk & stil*, 8. S. 5–48.
- Ledin, Per 1999: *Texter och textslag – en teoretisk diskussion*. Rapport nr 27 från Svensk sakprosa. Lund.
- Liberg, Caroline m.fl. 2002: "Students' encounter with different texts in school" I: *Proceedings from the Third Nordic Workshop on Written Language*. Lund.
- Liberg, Caroline 1998: *Läs- och skrivprocessen i undervisningen. Nationella kvalitetsgranskningar*. Skolverkets rapport nr 160. S. 107-137.
- Lindberg, Ow, 2004: *Utbildningsvetenskap och utbildningsvetenskaplig forskning - några europeiska nedslag*. Stockholm.
- Martin, J.R. 1999: Mentoring semogenesis: 'genre-based' literacy pedagogy. I: Christie, Frances (ed.): *Pedagogy and the shaping of consciousness. Linguistic and social processes*. London.
- Maagerö, Eva
- Nilsson, Nils-Erik 2002: *Skriv med egna ord: en studie av läroprocesser när elever i grundskolans senare år skriver "forskningsrapporter"*. Malmö.
- Nyström, Catharina 2000: *Gymnasisters skrivande. En studie av genre, textstruktur och sammanhang*. Uppsala.
- Paltridge, Brian 1997: *Genre, frames and writing in research settings*. Amsterdam & Philadelphia.
- Räisänen, Christine 1998: *The conference forum as a system of genres. A sociocultural study of academic conference practices in automotive crash-safety engineering*. Göteborg.
- Reid, Ian (ed.) 1987: *The place of genre in learning: Current debates*. Deakin University.
- Rothery, Joan 1996: Making changes: developing an educational linguistics. I: Hasan, R. & Williams, G. (eds.) *Literacy in society*. London. S. 86-123.
- Säljö, Roger 1998: Learning Inside and Outside Schools: Discursive Practices and Sociocultural Dynamics. I: Roberts, D. & Östman, L. (eds.): *Problems of Meaning in Science Curriculum*. New York.
- Säljö, Roger 2000: *Lärande i praktike : ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm.
- Schleppegrell, Mary 2004: *The language of schooling. A functional linguistics perspective*. Mahwah & London.
- Swales, John 1990: *Genre analysis. English in academic and research settings*. Cambridge.
- Unsworth, Len (ed.) 2000: *Researching language in schools and communities. Functional linguistic perspectives*. London.
- Wirdenäs, Karolina 2002: *Ungdomars argumentation*. Göteborg.
- Östlund-Stjärnegård, Eva 2002: *Godkänd i svenska? Bedömning och analys av gymnasieelevers texter*. Uppsala.